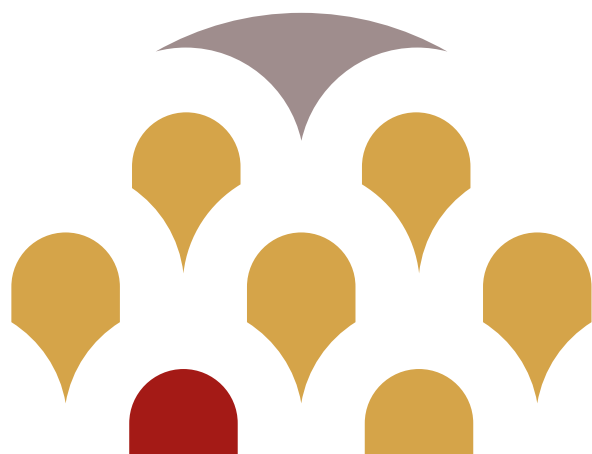
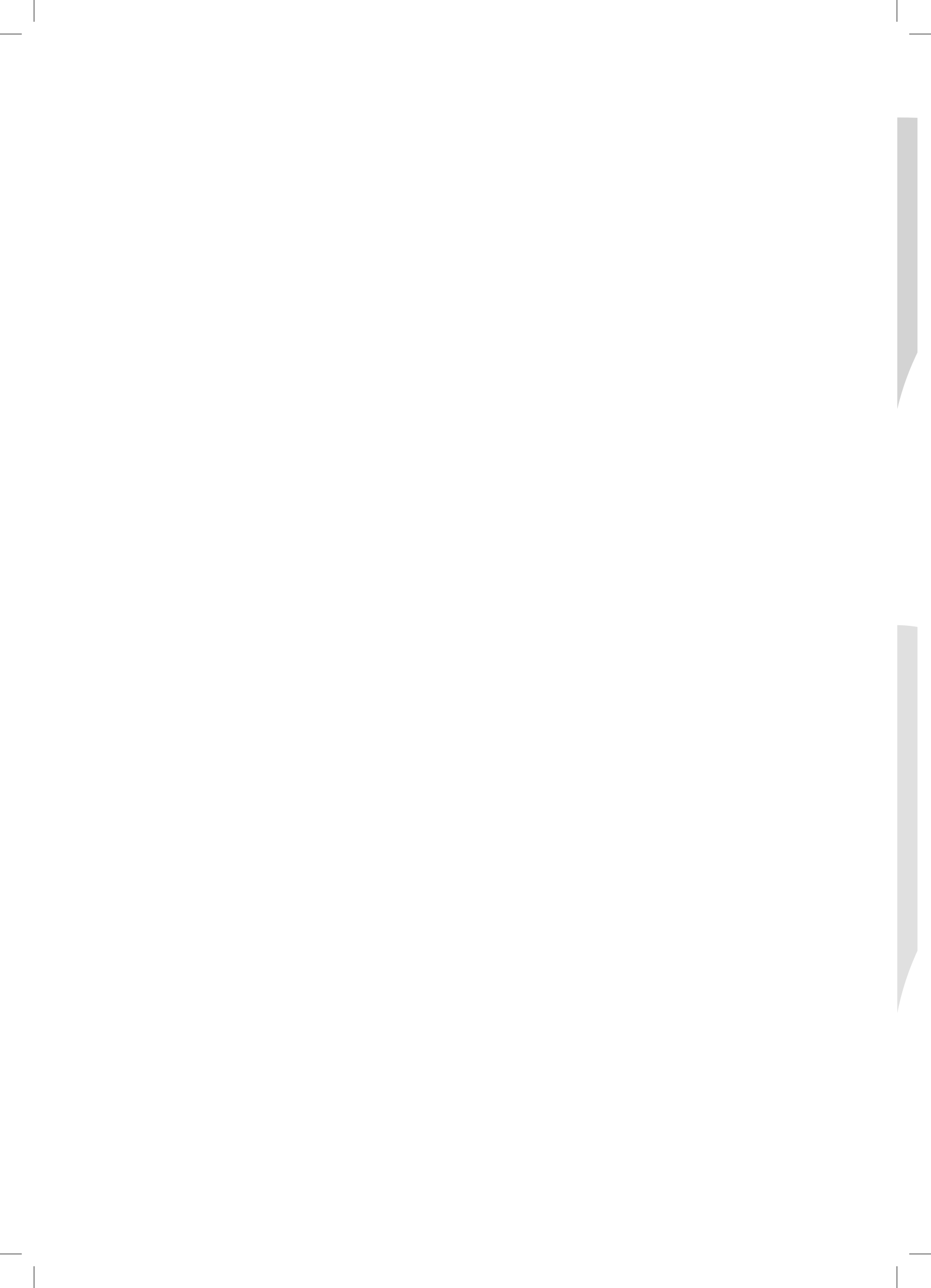

A Bölcsészettudományi Kutatóközpont
- TTI Kiadványok

2022

Pálffy Géza

A MAGYAR KIRÁLYSÁG ÉS A HABSBERG MONARCHIA
A 16. SZÁZADBAN
(HARMADIK, SZÖVEGÉBEN VÁLTOZATLAN KIADÁS)

A kiemelkedő érdeklődésre tekintettel immár harmadik kiadásában napvilágot látó kötet a Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia korábban szisztematikusan kevésbé kutatott, 16. századi sokrétű kapcsolatrendszerét vizsgálja. A könyv elsősorban azt a folyamatot elemzi, hogy az 1526. évi mohácsi csatát követően a megmaradt magyar állam miként csatlakozott a Habsburgok Közép-Európában német-osztrák, magyar és cseh területekből létrejövő ún. összetett államához. A monográfia részletesen feltárja, hogy a katonai, pénzügyi és gazdasági téren egyaránt erős integráció ellenére a Magyar Királyság mily módon tudta megőrizni különleges pozícióját a Bécsből, majd a századvégen részben Prágából irányított Habsburg államszövetségben. Magyar, osztrák, szlovák és horvát levéltárakban végzett kutatásokra építve a szerző számos területen hoz újdonságokat és árnyalja eddigi ismereteinket.

A kötet feltérképezi, hogy a magyar arisztokraták, főpapok és nemesek miként vettek részt a bécsi és prágai uralkodói udvarbeli döntéshozatalban. Részletesen bemutatja az oszmánok ellen Magyar- és Horvátország területén kiépített új határvédelmi rendszert, valamint külön fejezetekben foglalkozik a Magyar Királyság sokrétű (katonai, pénzügyi, gazdasági) közép-európai szerepével (mint védőbástya, meghatározó jövedelemforrás és éléskamra). A szerző kiemelt figyelmet szentel a szuverenitás intézményeinek (országgyűlés, uralkodókoronázás, vármegyék) és szimbólumainak (magyar korona, címerek, zászlók, pecsétek) is.

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-9627-31-4

564 oldal

Magyar Történelmi Emlékek – Értékező sorozat
(ISSN: 2063-3742)

Csaplár-Degovics Krisztián

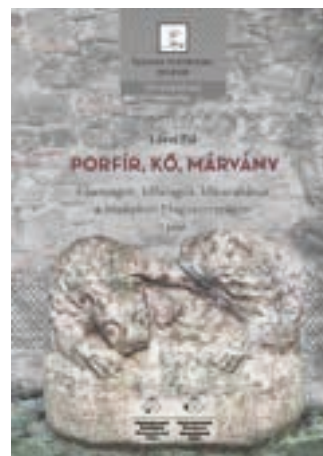
„*NEKÜNK NINCSENEK GYARMATAINK ÉS HÓDÍTÁSI SZÁNDÉKAINK*”
MAGYAR RÉSZVÉTEL A MONARCHIA GYARMATOSÍTÁSI TÖREKVÉSEIBEN
A BALKÁNON (1867-1914)

Csaplár-Degovics Krisztián 1995 és 2008 között az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán folytatta történelmi, levéltáros és doktori tanulmányait. Többéves külföldi tanulmányút és kutatómunka után lett ugyanitt oktató a Kelet-Európa Története Tanszéken, ahol a Balkán és Ausztria-Magyarország történelmét oktatta. Jelenleg a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének tudományos főmunkatársa, és ugyanitt a Délkelet-Európa Története Osztály vezetője. Kutatási területe kiterjed Ausztria-Magyarország történetére, különös tekintettel a közös birodalom Balkán-politikájára, a délkelet-európai nemzetté válásokra és államalapításokra, illetve az albánok és Albánia történelmére. Mindezen témákat felölelve jelen kötet azt mutatja be, hogy a dualista kori Magyarország nem passzív, hanem politikusain és állampolgárain keresztül aktív részese volt a Monarchia balkáni imperialista és koloniális politikájának.

Lővei Pál

*PORFÍR, KŐ, MÁRVÁNY – KŐANYAGOK, KŐFARAGÓK,
KŐBERAKÁSOK A KÖZÉPKORI MAGYARORSZÁGON. I-II. KÖTET*

Lővei Pál 1979-ben diplomázott az Eötvös Loránd Tudományegyetem matematikus-művészettörténet szakán. 1981-1982-ben doktorált az Árpád-házi Szent Margit síremlékéről írt disszertációval, PhD-fokozatot 1997-ben, MTA doktora címet 2010-ben szerzett (disszertációja címe: Bevezető fejezetek a középkori Magyarország síremlékeinek katalógusához). 1979-2013 között az állami műemlékvédelmi szervezet tudományos kutatója, 1992-2007 között a kutatási osztály vezetője. 2013-tól az MTA, majd a BTK Művészettörténeti Intézete tudományos tanácsadója. 2001-2008 között az MTA Művészettörténeti Tudományos Bizottsága alelnöke, 2014-2021 között elnöke. 2008-2012 között a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat alelnöke, 2012-2015 között elnöke. 2004-2008 között a Nemzetközi Művészettörténeti Bizottság (Comite International d'Histoire l'Art - CIHA) magyar póttagja, 2008-2012 között tagja. 1979-től dolgozik az azóta elhunyt Varga Líviával és Engel Pállal együtt a középkori Magyarország síremlékeinek katalógusán. 1988-2012 között a „Lapidarium Hungaricum. Magyarország építészeti töredékeinek gyűjteménye” műemléki kutatási program résztvevője, 2004-től vezetője. A BTK Lendület Középkori Magyar Gazdaságtörténet Kutatócsoport tagja. 2014-től az MTA művészettörténeti folyóirata, az Acta Historia Artium főszerkesztője. A kötet a szerző a kőanyagok és kőfaragás témakörében végzett negyvenéves munkájának az összefoglalása.

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-289-6

I. kötet: 472 oldal
II. kötet: 160 oldal

Magyar Történelmi Emlékek - Értekezések sorozat
(ISSN: 2063-3742)

Apor Péter

A HÉTKÖZNAPI HATALOM

POLITIKAI NYELV, SZAKTUDÁS, TÁRSADALMI CSELEKVÉS

Apor Péter felsőfokú tanulmányait 1990 és 1997 között végezte az Eötvös Loránd Tudományegyetem történelem és magyar szakán, illetve 1995–1996-ban a Közép-európai Egyetem történelem szakán. Doktori címét 2002-ben a firenzei Európai Egyetem Intézetben, majd 2010-ben a Debreceni Egyetemen védte meg. Tudományos kutatóként dolgozott a Közép-európai és az Exeteri Egyetemen, jelenleg a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet főmunkatársa. Tanított a Miskolci és a Debreceni Egyetemen, a Kodolányi János Főiskolán, illetve a Londoni Egyetem *School of Slavonic and East European Studies* karán. Fő kutatási területe a 20. század második felének összehasonlító kultúrtörténete Kelet-Közép-Európában, illetve a történelempolitika és historiográfia kérdései. Jelen kötetében azt vizsgálja, hogyan lesznek a hétköznapi élet egyes területei az uralom, az elnyomás és az egyenlőtlenségek fenntartásának forrásaivá. Tágabb európai összefüggésrendszerbe helyezve könyvével bevezet az 1945 utáni szovjet típusú hatalomgyakorlás kérdéseibe, a szocialista diktatúrák történetét a mindennapi élet nézőpontjából közelíti meg, és amellet érvel, hogy a pontosabb történeti vizsgálat érdekében elkerülhetetlen a hétköznapi gyakorlatokat elméleti-módszertani értelemben is összekötni a hatalomgyakorlás lehetőségével.

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-339-8

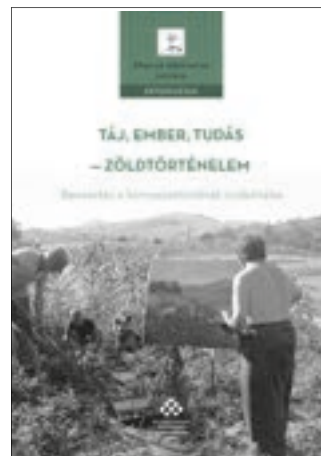
186 oldal

**Balogh Róbert – Bodovics Éva – Demeter Gábor
– Erdélyi Mátyás – Eszik Veronika – Vadas András
(szerk.)**

TÁJ, EMBER, TUDÁS – ZÖLDTÖRTÉNELEM.
BEVEZETÉS A KÖRNYEZETTÖRTÉNET IRODALMÁBA

utánnymás

Ma, az egyre növekvő kockázatok korában elengedhetetlen, hogy az emberi tudat a tájat és a környezeti jelenségeket is történetekbe tudja foglalni. Ez elsősorban információ és érzékenység kérdése. A szöveggyűjteménybe válogatott tanulmányok részben a 21. század elején legtöbbet idézett és vitatott környezettörténészek tollából születtek, részben pedig olyan jelenségekről szólnak, amelyekről ezekben az években derült ki, hogy századunkban is meghatározóak maradtak, sőt még az 1990-es években tapasztaltnál is fontosabbak (erdőtüzek, árvizek, trópusi és mérsékelt övi viharok). Szinte minden tanulmány hangsúlyozza, hogy a különböző miliókben születő tudás és döntések közötti kölcsönhatások, az egyenlőtlenségek és a hierarchiák a környezettörténet központi kérdéseire tartoznak. Ebből következik, hogy a környezettörténet léptékváltó tudomány: választ kell adnunk arra, hogy a globális, regionális és lokális szinten megfigyelt jelenségek összeegyeztethetők, reprezentatívak vagy éppen egyediek-e. A különböző szintek és időbeli skálák változatos módszertant igényelnek. A válogatás során azonban elsősorban arra koncentráltunk, hogy a lehetséges források és keretek minél szélesebb körét vázoljuk fel. Kötetünktől azt várjuk, hogy előmozdítsa a környezettörténet magyarországi intézményesülését és – elsősorban – egyetemi jelenlétét.

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-252-0

300 oldal

Magyar Történelmi Emlékek – Értékező sorozat
(ISSN: 2063-3742)

Balogh Róbert – Bodovics Éva – Demeter Gábor
– Erdélyi Mátyás – Eszik Veronika – Vadas András
(szerk.)

*TÁJÁTALAKÍTÁS, JÁRVÁNYOK, VIZEK, BIRODALMAK
– ZÖLDTÖRTÉNELEM*

TANULMÁNYOK A KÖRNYEZETTÖRTÉNET IRODALMÁBÓL

E kötet a 2021-ben megjelent *Táj, ember, tudás - zöldtörténelem. Bevezetés a környezettörténet irodalmába* című szöveg-és tanulmánygyűjtemény folytatása. Célja ugyancsak a környezettörténet hazai egyetemi oktatásának előmozdítása, de némileg más hangsúlyokkal. Az első kötet megjelentetését az motiválta, hogy magyar nyelven is elérhetővé tegyük a környezettörténet meghatározó témacsoportjaihoz kapcsolódó legfontosabb nemzetközi szakirodalom egy részét, és ezzel megmutassuk a tudományterület sokszínűségét mind a földrajz és a történelem, mind a környezetvédelem iránt fogékony hallgatók számára. E kötet az elsővel szemben nagyobb hangsúlyt kíván helyezni a politikumra, kiemelve a nemzet-, állam- és birodalomépítő törekvések tájátalakító szerepét az ember és a természet viszonyrendszeréből. E hangsúlyeltolódás következtében célközönségünket ezúttal leginkább a történészek és történészhallgatók köre alkotja. A kötetben közölt 12 tanulmány a globális klimatikus összefüggéseken, kontinensek közötti tudástranzfer generálta hatásokon; az egyes birodalmi határvidékeket érintő gyarmatosító politikákon; a járványokon és a folyókhoz kapcsolódó eseményeken és katasztrófákon keresztül mutatja be a környezeti változások eltérő szemléletű és léptékű narratíváit.

Magyar Történelmi Emlékek – Értékező sorozat
(ISSN: 2063-3742)

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-332-9

279 oldal

Borhi László

A TÚLÉLÉS STRATÉGIÁI

ÉLET ÉS HALÁL A NÁCI ÉS KOMMUNISTA DIKTATÚRÁKBAN (1944-1953)

Borhi László a bloomingtoni Indiana University tanára és a BTK Történettudományi Intézet tudományos tanácsadója. Korábbi könyvei: *Magyarország a hidegháborúban - A Szovjetunió és az Egyesült Államok között, 1945-1956*. Corvina, 2005; *Nagyhatalmi érdekek hálójában - Az Egyesült Államok és Magyarország kapcsolata a második világháborútól a rendszerváltásig*. MTA BTK TTI - Osiris, 2015.

Jelen kötet az egyén és hatalom viszonyát vizsgálja a nácizmus és a sztálinizmus terrorisztikus tereiben. A hétköznapi ember tapasztalatán keresztül igyekszik megvilágítani az elnyomás, a terror mechanizmusát és a vizsgálat tárgyát képező három fő helyszín - a náci táborok, a nyilas terror Budapestje és Rákosi Mátyás Magyarországnak - emberi kapcsolatait, vagyis e társadalmak történetének egy szeletét. Megpróbálja megragadni a huszadik század önkényuralmi rendszereinek legmáramandóbb tapasztalatát: a félelmet és szorongást. Átlagemberek, férfiak és nők, gyerekek és idősek választott stratégiáit ismerteti, amelyekkel túléltek a szokatlanul nagy nyomást jelentő körülményeket. A túlélés fogalmát a szerző a szó legtágabb értelmében használja. Nemcsak a biológiai értelemben vett önfenntartást érti alatta, hanem a gazdasági, társadalmi státusz, az emberi méltóság megőrzését vagy akár azt az igényt, hogy valaki úgy élhesse az életét, ahogyan régen. Következtetése, hogy a történelmet nem láthatatlan struktúrák, hanem végtelen kegyetlenségre és önzetlen jóságra egyaránt képes emberek irányítják, és hogy még a legnehezebb körülmények között is lehetséges volt a jó melletti kiállás.

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-337-4

362 oldal

Magyar Történelmi Emlékek - Értékezők sorozat
(ISSN: 2063-3742)

Székely Gábor

REFORMÁTUSOK KECSKEMÉTEN A 16-18. SZÁZADBAN

Székely Gábor 1983-ban született Kecskeméten, a Kecskeméti Református Kollégium Gimnáziumában érettségizett. Az ELTE BTK-n történelem és művészettörténet, a BME-n műemlékvédelmi szakmérnök, a Mathias Corvinus Collegiumban nemzetközi kapcsolatok szakirányú diplomát szerzett. Tagja volt az Eötvös József Collegiumnak, emellett a Bécsi Egyetemen is folytatott művészettörténeti tanulmányokat. A kecskeméti reformátusok történetével több éve foglalkozik. Történeti, művészettörténeti és irodalomtörténeti írásai tanulmánykötetekben, folyóiratokban jelentek meg. Doktori disszertációját 2017-ben védte meg az ELTE-n. Ez a kötet a disszertáció átdolgozott változata, a témához kapcsolódó kutatásainak egy részét tartalmazza. A monográfia Kecskemét református közösségének kora újkori történetét foglalja össze. A felekezeti megosztott, ám a 16. század óta jelentős protestáns lakossággal rendelkező alföldi mezőváros a hódoltsági magyar társadalom tükré. A kötet a 16. század elejétől a 18. század végéig tekinti át a város református egyháztörténetét, társadalmi, gazdasági és művelődési viszonyait, gazdag levéltári forrásanyagra támaszkodva. A kecskeméti reformátusság vallási életét a hódoltsági reformáció fejlődésének kontextusában vizsgálja, árnyalt képet adva a térség reformfolyamatairól. Az anyagi kultúra tárgyalása jól illeszkedik a társadalomrajzba. Bemutatja a lakosság mindennapjait és szoros kötődését a városi céhekhez, áttekintést ad a korabeli Kecskemét művelődéséről, irodalmi és művészeti értékeiről.

Magyar Történelmi Emlékek - Értékező sorozat
(ISSN: 2063-3742)

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-307-7

384 oldal

Benei Bernadett

A MAGYAR KRÓNIKA ÁRPÁD-KORI SZAKASZÁNAK LATIN NYELVE

Benei Bernadett (Gyöngyös, 1988) az ELTE Bölcsészettudományi Karán 2006–2012 között végzett történelem-latin tanári és klasszika-filológia (antik örökség) szakokon. Doktori fokozatát 2021-ben szerezte az ELTE-n. 2013-tól a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet munkatársa, emellett 2021-től az egri Főegyházmegyei Levéltár levéltárosa. Kutatási területe a középkori és kora újkori magyarországi történetírás, Bél Mátyás és Timon Sámuel munkássága. Az elmúlt közel kétszáz évben több medievista vizsgálta a magyar krónikaszerkesztmény Árpád-kori eseményeit ismertető szakaszát, számos elmélet született a szöveg magját alkotó ősgeszta keletkezésével és annak folytatásaival kapcsolatban. Kristó Gyula 1994-ben fogalmazta meg lexikai-stilisztikai vizsgálataira alapozva azt a tézist (A történeti irodalom Magyarországon a kezdetektől 1241-ig, Budapest, 1994), amely szerint a ma ismert krónikaszcöveg egységesnek tekinthető, a 12. század végén – 13. század elején nyerhette el egy újabb átszerkesztés révén jelenlegi formáját. Meglepő módon nyelvészeti szempontból eddig még senki sem vizsgálta a krónika textusát. Jelen kötetben a szerző a szövegen elvégzett grammatikai vizsgálatainak eredményét ismerteti. Azokra a kérdésekre keresi a választ, hogy a krónika szövege mennyiben alkalmazkodott a klasszikus latin nyelv szabályaihoz, illetve a nyelvi jelenségek igazolják-e Kristó Gyula felvetését.

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-343-5

380 oldal

Magyar Történelmi Emlékek – Értékezesek sorozat
(ISSN: 2063-3742)

Tringli István

HATALMASKODÁSOK A KÖZÉPKORI MAGYARORSZÁGON

Tringli István 1984-ben szerzett diplomát az Eötvös Loránd Tudományegyetem történelem-levéltár szakán. 1984–1993 között az Országos Műszaki Múzeumban dolgozott, ezután lett a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének, a 2012 óta a Bölcsészettudományi Kutatóközpont egyik kutatóhelyeként működő intézetnek a kutatója. 1993 és 1996 között a Miskolci Egyetem, 1997 és 2007 között a Pázmány Péter Katolikus Egyetem óraadó oktatója, 2015 óta a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Karának docense. 2013 óta a Történelmi Szemle felelős szerkesztője. Doktori értekezését egykori alma materében védte meg Pest megye a késő középkorban című disszertációjával. Kiadta a Perényi család középkori okleveleinek regesztáit. Az Újkor hajnala címmel rövid történelmi összefoglalót írt Magyarország 1440 és 1541 közti történetéről. A Magyar Várostörténelmi Atlasz sorozat részeként elkészítette Sátoraljaújhely atlaszát. Korai kormányzat- és jogtörténelmi munkáit Szókas és szabadság című gyűjteményes kötete tartalmazza. Vezetője volt az 1515-ös Jagelló–Habsburg házassági szerződés történetét kutató csoportnak. Jó ideje – miként jelen kötetében is – a magyar jog középkori történetének különböző kérdéseivel foglalkozik.

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-342-8

644 oldal

Bencsik Péter

DEMARKÁCIÓS VONALTÓL ÁLLAMHATÁRIG
A HATÁR MENTI TÁRSADALOM ÉS KONFLIKTUSAI
AZ 1920-AS ÉVEKBEN
(TRIANON-DOKUMENTUMOK ÉS -TANULMÁNYOK, 11.)

Bencsik Péter (1971) a Szegedi Tudományegyetem Jelenkortörténeti Tanszékének habilitált docense. Kutatási területe a határok és a határátlépések története a 20. században, a magyar-csehszlovák kapcsolatok, illetve e két ország politika- és jogtörténete. A Lendület Trianon 100 Kutatócsoport mellett tagja az MTA-SZTE-ELTE Globalizációtörténeti Kutatócsoportnak is, ahol fő feladata a területi elhatárolódási folyamatok vizsgálata. Trianon helyi hatásainak elemzésekor különösen érdekes az új határ menti területek sorsa. A kötet célja az, hogy a hétköznapi szintjén és mikrotörténeti jelleggel közelítse meg az itt élt emberek történetét. Miként formálták át a helyi (alapvetően agrár-) társadalom mindennapjait az új határok? Megszakadtak-e azok a helyi gazdasági, rokoni vagy más kapcsolatok, amelyek a határ létrejötte előtt álltak fenn? Ha igen, akkor mikor? Mennyi időt vett igénybe, amíg a helyi közösségek ráébredtek az új realitásokra és hogyan élték át ezt? Milyen életmódváltozást eredményezett a kialakult helyzet, illetve vajon ennek csak vesztesei voltak, vagy esetleg haszonélvezői is? A kötet szerzője e témák átgondolásával kívánja a kutatás kezdőlépéseit megtenni, így – az eddig feltárt források jellegéből adódóan – elsősorban a határ mentén élő lakosság és a hatóságok közötti ellentéteket vizsgálja.

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-306-0

156 oldal

Magyar Történelmi Emlékek – Értékezők sorozat
(ISSN: 2063-3742)
Trianon dokumentumok és -tanulmányok
(ISSN: 2560-2462)

Rigó Máté

HÁBORÚ, PROFIT, TRIANON

HOGYAN VÉSZELTE ÁT A POLGÁRSÁG AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚT?
(TRIANON-DOKUMENTUMOK ÉS -TANULMÁNYOK 12.)

Rigó Máté 1985-ben született Pécsen. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, az amerikai Bard College-ban és a Közép-Európai Egyetemen folytatta tanulmányait, doktori fokozatát pedig az egyesült államokbeli Cornell Egyetemen szerezte történelemből. A firenzei Európai Egyetem Intézetének Max Weber-ösztöndíjasaként és a Yale Egyetem szingapúri campusának adjunktusaként dolgozott. Jelenleg az amerikai Brandeis Egyetem Történelem Tanszékének oktatója, ahol a modern kori Kelet-Közép- és Nyugat-Európa globális története a kutatási területe. Jelen kötetében arra a következtetésre jut, hogy a családi vagyonok folytonossága a vesztes első világháború és az azt követő területi átrendeződések tükrében korántsem tekinthető magától értetődőnek Közép-Európában. Hogyan boldogulhatott mégis a polgárság, beleértve a történelmi Magyarország üzleti elitjének egy része ilyen jól, méghozzá éppen azokban az utódállamokban, ahol a kisebbségek nemkívánatosnak számítottak, esetleg kifejezett en üldöztetésben és hátrányos megkülönböztetésben volt részük? Hogyan lehetett profitálni akár Trianonból is, és miért volt adott esetben jobb Erdélyben átvészelni a 20. század első évtizedeit kisebbségként, mint Nyugat-Európában? Szerzőnk ezekre a kérdésekre keresi és találja meg a választ.

Magyar Történelmi Emlékek - Értekezések sorozat
(ISSN: 2063-3742)
Trianon-dokumentumok és -tanulmányok
(ISSN: 2560-2462)

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-306-0

364 oldal

Szilágyi Zsolt

ISMERETLEN ALFÖLD

A TÁJ TERÜLETI EGYENLŐTLENSÉGEI A 20. SZÁZAD ELEJÉN
(A VIDÉK VONZÁSÁBAN, 3.)

Szilágyi Zsolt a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kara Történelmi Intézetének adjunktusa, az MTA BTK Lendület Tíz Generáció Kutatócsoport tagja. Kutatási területe a 19–20. századi magyar város- és társadalomtörténet, illetve Európa és a Kárpát-medence történeti földrajza. Jelen kötete nem a megszokott képét nyújtja az alföldi tájnak. Lapjain olyan, egymás mellé illesztett „röntgenfelvételek” sorakoznak, melyeken keresztül feltárulhat részben a századfordulós, részben a két világháború közötti trianoni Alföld eddig sok tekintetben ismeretlen anatómiája. Azok a gazdasági-társadalmi-földrajzi szövetek (struktúrák) válnak érzékelhetővé – a kvantitatív történetírás módszereivel –, amelyek korábban rejtve maradtak. Az elmúlt évtizedek digitális forradalma, az adatok tömeges feldolgozása, a térinformatikai eszközök alkalmazása és a tudományterületek között megélénkülő tudástranzfer mind-mind egy eddig ismeretlen múlt elbeszélése előtt nyitnak ajtót. Vajon valóban elmaradott, fejletlen volt Kárpát-medencei viszonylatban az Alföld, ahogyan azt a történeti kánon még mindig tartja? Trianonnak valóban olyan súlyos gazdasági következményei voltak Magyarországra, az Alföldre nézve, mint ahogyan azt történetírásunkban a közelmúltig uralkodó veszteség-narratíva sugallta? Milyen jelentés tulajdonítható a táji átalakulás folyamatában a többszöri éghajlatváltozásnak az elmúlt századok alatt? Mit jelent az alföldi modernizáció, és ebben milyen szerep jutott a tanyáknak, a vasútnak és a vízszabályozásnak? Hogyan alakult át a táj társadalma, milyen volt a 20. század első harmadában az alföldi vándormozgalom? Végül hogyan jellemezhető, értelmezhető a településhálózaton belül a piacközpontok helyzete és szerepe közvetlenül Trianon után?

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-318-3

476 oldal

Magyar Történelmi Emlékek – Értekezések sorozat

(ISSN: 2063-3742)

A vidék vonzásában alsorozat

(ISSN: 2786-1449)

Kecskés D. Gusztáv - Scheibner Tamás (szerk.)

Egy világraszóló történet

Az 1956-os magyar menekültválság története

Az 1956-os forradalom leverése mintegy 200 ezer fő menekülthullámot indított el Magyarországról Ausztria, majd Jugoszlávia felé. A menekültek változatos tömeget alkottak: középiskolai diákok, egyedülálló férfiak és nők, nagycsaládosok, forradalmárok és a rendszerben csalódottak, arisztokrata raktárosok és helyüket nem leelő munkások, kereskedők, egyetemi professzorok és éjszakai nővérek egyaránt útra keltek. Legtöbbjük sohasem járt korábban Nyugaton, a nagy ismeretlen felé vették az irányt, szemük előtt egy csillogó Amerika távoli képzete lebegett. Bár sok ezren visszatértek, többségük új otthonra lelt - ha nem is a vágyott Amerikában, a világ valamely egyéb zugában, sokszor több országot is megjárva. Hogyan sikerült boldogulniuk? Miként fogadták őket a határ túloldalán és milyen lehetőségeik voltak? Kik, mivel és hogyan segítették a beilleszkedésüket? Milyen távlati hatásai voltak a magyar menekültválságnak és nagy nemzetközi összefogással történt megoldásának? A történettudomány legfrissebb eredményeit felhasználva ez a felsőoktatásban is hasznosítható kézikönyv rendszerezett, átfogó képet kíván adni mindezekről a kérdésekről.

Koloh Gábor (szerk.)

„A PUSZTULÁS ÚTJÁN HALADNAK”
BARANYAI LELKÉSZEK EGYKEJELENTÉSEI (1934)
(A VIDÉK VONZÁSÁBAN, 4.)

Koloh Gábor (Gyula, 1987) az Eötvös Loránd Tudományegyetem gazdaság- és társadalomtörténet szakirányán szerzett mesterszakos diplomát (2013), majd ugyanott védte meg doktori disszertációját (2018). Jelen kötete a két világháború közötti Magyarország társadalmának életét érintő – főképp értelmiségi – diskurzusokban nagy port kavart ormánsági egykekérdéshez ad új szempontokat. A Nyugat hasábjain jelent meg 1933-ban Illyés Gyula Pusztulás című esszéje, amely a dél-dunántúli németek magas termékenységét a helyi magyarság létére nézve aggasztónak, sőt, a hitleri terjeszkedés árnyékában kifejezetten veszélyesnek tüntette fel. Bár a dél-dunántúli németek körében is találkozhatunk alacsony termékenyséű családokkal (így különösen a Tolna és Baranya megyei völgyeségi svábok esetén), a magyarok kivészésének képét, az emiatti erős aggodalmakat mélyen áthatotta a trianoni békeszerződés okozta veszteség- és kiszolgáltatottság-érzet. A nemzetpusztulás megakadályozásának óhaja többek között a demográfusokat, orvosokat és lelkészeket is cselekvésre ösztönözte. Fülep Lajos, a kiváló művészettörténész ekkor a Pécsvárad melletti Zengővárkony református lelkészeként Nyáry Pálon keresztül elérte, hogy az Ormánságot is felölelő Felsőbaranyai Egyházmegye lelkészeihez egy kérdőívet küldjenek ki. Nemcsak a termékenységi jellemzőket kívánta felmérni, hanem az egyes községek gazdasági, társadalmi és néprajzi adottságait is, többek között a gazdálkodási formákat, a kertkultúra terjedését, a családi élet minőségét. A kérdőívekre adott válaszok Fülep Lajos hagyatékában maradtak fenn, és reményeink szerint forráskiadványunk, amely a teljes anyagot tartalmazza, jelentős mértékben árnyalni fogja a korszak társadalmáról nyert ismereteinket.

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-338-1

364 oldal

Magyar Történelmi Emlékek – Okmánytárak sorozat

(ISSN: 2063-3742)

A vidék vonzásában alsorozat

(ISSN: 2786-1449)

Fóti Miklós – Pánya István

*BODROG VÁRMEGYE TELEPÜLÉSHÁLÓZATÁNAK REKONSTRUKCIÓJA
A TÖRÖK DEFTEREK ALAPJÁN
A ZOMBORI ÉS A BAJAI NÁHIJE TELEPÜLÉSEI 1578-BAN*

Fóti Miklós 1996-1997-ben szerzett török történelem és iranisztika szakos diplomát az ELTE Bölcsészettudományi Karán. 2003-tól az MTA Nyelvtudományi, majd Irodalomtudományi Intézetében, 2017-től a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetében dolgozik. Pánya István 2011-ben szerzett földrajz szakos diplomát a Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Karán, majd a Kecskeméti Katona József Múzeum tudományos munkatársa lett, ahol Bács-Kiskun megye és környezetének 11-17. századi történetét kutatja.

A hódoltság déli felének kutatása, társadalma és településhálózata átalakulásának bemutatása régi adóssága történelemírásunknak. A korábbi történeti és földrajzi kutatásokban számos helyen megfogalmazódott, hogy a Duna-Tisza köze déli felén rendkívüli mértékben megfigyelhető a topográfiai bizonytalanság, a késő középkori és az újkori településhálózat közötti jelentős eltérés. E hiátust a köztes korszak, a 16-17. század forrásainak mélyreható vizsgálatával lehet megszüntetni. A szerzők arra tesznek kísérletet, hogy az egykori Bodrog vármegyét lefedő bajai és a zombori náhijék defterbejegyzéseit történeti földrajzi szempontból dolgozzák fel, összevetve azokat középkori forrásaikkal. A török összeírásokban található nagyszámú topográfiai adat segítségével válik rekonstruálhatóvá az elődeink által a falvak temetőjének nevezett térség településhálózata. E komplex, történeti földrajzi elemzés nemcsak a korabeli viszonyok felvázolását teszi lehetővé, hanem egyúttal kiegészíti az okleveles források miatt hézagosan ismert késő középkori településviszonyokra vonatkozó ismereteinket is.

BTK Történettudományi Intézet
– Kecskeméti Katona József Múzeum
ISBN: 978-963-416-315-2

176 oldal

Tommaso di Carpegna Falconieri

A FÉRFI, AKI FRANCIAORSZÁG KIRÁLYÁNAK HITTE MAGÁT
Ford. Vígh Éva

A sienai kereskedő, aki Franciaország királyának hitte magát, egy 14. században élt férfi volt, legalább annyira fondorlatos és makacs, mint amennyire naiv figura. Szilárdan meg volt győződve arról: minden oka megvan rá, hogy odahagyja a kényelmét és a biztonságát, amikor Európát bejárva örült kalandra vállalkozott. Keresztény fejedelmek udvarai és börtönei közt kóborolva országról országra, Itáliától Magyarországon át Franciaországig mindenféle nemzetből való urakkal és katonákkal, fogadósokkal és kereskedőkkel, papokkal és szélhámosokkal találkozott, akikkel sokszínű kapcsolatrendszert alakított ki. Mindez elegendő volt ahhoz, hogy megérje alakját felderíteni.

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-361-9

212 oldal

Magyar Történelmi Emlékek – Európai Horizontok
(ISSN: 2063-3742)

Mitrovits Miklós

Lengyelkérdés Magyarországon az első világháborúban
(BIBLIOTHECA HUNGARO-POLONICA, 2.)

1795-ben Oroszország, Poroszország és a Habsburg Birodalom végleg eltüntette Európa térképéről a Lengyel-Litván Köztársaságot, a lengyel államiság megszűnt. A 19. század folyamán több elbukott felkelést követően, a lengyel függetlenség visszaszerzésére az első világháború alatt nyílt valós lehetőség. Az ún. lengyelkérdés a háború kirobbanásának pillanatától foglalkoztatta a magyarországi nyilvánosságot, de a politika képviselői is kiemelt érdeklődéssel tekintettek rá. Jelen kötet az első kísérlet arra, hogy összegyűjtve és rendszerezve közreadja azokat a dokumentumokat, amelyek a lehető legtöbb szempontból megvilágítják a magyar politikai élet, a társadalom és a sajtó különböző irányzatainak álláspontját a lengyelkérdésről. Az itt közzétett dokumentumokat tematikus rendben közöljük. Az első részben a vármegyék törvényhatósági bizottságainak határozatait adjuk közre. A másodikban a magyar kormány (főképpen Tisza István miniszterelnök és Burián István közös külügyminiszter) lengyelkérdésben elfoglalt álláspontját tükröző dokumentumok kaptak helyet. A harmadik részben a Magyar Országgyűlés alsó házában lengyelkérdésben elhangzott összes releváns beszéd leiratát közöljük, végül a negyedik részben az 1914 és 1918 között a magyar sajtóban megjelent legfontosabb lengyel témájú cikkeket, tanulmányokat publikáljuk.

A Bibliotheca Hungaro-Polonica előzménye a Palóczy Edgár által az 1929 és 1938 között szerkesztett Magyar-Lengyel Könyvtár. A kiadványsorozatot 2018-ban, Lengyelország függetlensége visszaszerzésének 100. évfordulóján újítottuk fel. A kötet a sorozat második része.

Nógrády Árpád

SÁROS VÁRMEGYE

(AZ ÁRPÁD-KORI MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETI FÖLDRAJZA, 1.)

Györffy György 1950-ben egy olyan korai történeti földrajz ötletével állt elő, amely megyék szerint, alfabetikus rendben haladva a történeti Magyarország minden egyes Árpád-kori településének összes, 1332 előtt keletkezett és fennmaradt történeti adatát feldolgozva monumentális kézikönyv-sorozatot ad a múltja iránt érdeklődő ember kezébe. Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza a magyar medievisztika mindmáig legnagyobb érdeklődéssel kísért vállalkozása lett, melyből 1963 és 1998 között négy kötet jelent meg. Húsz évvel Györffy György halála után készült el a kézikönyv-sorozat új kötete, az olvasó ezt tartja most kezében. Ez az előző négyvel szemben egyetlen megye feldolgozását nyújtja. Noha a folytatás egyfelől hű követője annak a szerkezetnek, amelyet Györffy György alakított ki, a jelentősen bővült tartalom miatt attól néhány ponton eltér. A jelen kötet Sáros megye topográfiáját tárgyalja: a település- és birtoktörténetre vonatkozó részen felül azonban a megye vízrajzát, domborzati viszonyait, növénytakaróját és úthálózatát is részletesen taglalja. A munkát térképtár egészíti ki, mely a kötet leíró részeinek használatát segíti, sőt, újabb információkkal is gazdagítja.

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-344-2

760 oldal + térképmelléklet, angol-magyar nyelven

Bibliotheca Hungaro-Polonica
(ISSN: 2631-0414)

Kerny Terézia

URALKODÓK, KIRÁLYI SZENTEK

VÁLOGATOTT IKONOGRAFIAI ÉS KULTUSZTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK

Szerk.: Mikó Árpád

utánnymás

A kötet Kerny Terézia (1957–2015) húsz tanulmányát tartalmazza, a kutató halála után, posztumusz, egy kötetben megjelentetve e hiánypótló írásokat, melyet a szakma nagy érdeklődéssel várt. Az első fejezet (Magyar szentek) tanulmányai a magyar szent királyok (István, László, Imre) együttes tiszteletét és ikonográfiáját foglalják össze a 13. századtól a 17. század végéig. A második egység a Szent László-tanulmányokat gyűjti csokorba. A harmadik két középkori – kora Árpád-kori: Salamon és Könyves Kálmán – témát dolgoz fel az első felében, majd Zsigmond király temetkezőhelyéről szól. Ezzel is visszacsatol a munka Szent Lászlóhoz, Zsigmondot ugyanis a váradi székesegyházban temették el. Az utolsó írás is ezzel foglalkozik, Tinódi Sebestyén krónikájából mint forrásból kiindulva.

Sorozaton kívüli kötetek

A BTK kiadásában megjelenő,
illetve különböző intézeteivel együttműködésben készített kötetek

BTK Művészettörténeti Intézet
ISBN: 978-963-416-123-3

592 oldal

Farbaky Péter – Farbakyné Deklava Lilla (szerk.)

A HAZA ÉPÍTŐKÖVEI

TANULMÁNYOK A 19. SZÁZADI ÉPÍTÉSZET KÖRÉBŐL
SISA JÓZSEF TISZTELETÉRE

Sisa József DSc, egyetemi tanár, professor emeritus, az MTA Művészettörténeti Intézetének volt igazgatója, a magyar művészettörténet-tudomány meghatározó személyisége idén ünnepli 70. születésnapját. Tiszteletére a Bölcsészettudományi Kutatóközpont ezt a gazdagon illusztrált ünnepi kötetet adja ki, amelyben negyven neves hazai és külföldi művészettörténész és építészettörténész tanulmánya olvasható a 19. századi építészettörténet köréből. Az írások felölelik a téma teljességét: a historizmus elméleti alapjaitól kezdve a korszak neves építészein és építészeti irodáin, a különféle 19. századi épülettípusokon (köz- és lakóépületek, templomok és kastélyok) és megbízóikon, valamint a műemlékvédelem problémáin és a historizmus nemzetközi összefüggésein keresztül a társművészetek, az ikonográfia és az ornamentika kérdéséig.

BTK Művészettörténeti Intézet
ISBN: 978-615-513-320-6

590 oldal

Sorozaton kívüli kötetek

A BTK kiadásában megjelenő,
illetve különböző intézeteivel együttműködésben készített kötetek

Gábor Kármán (ed.)

THE CORRESPONDENCE OF THE BEYLERBEYS OF BUDA 1617-1630
DIPLOMATIC RELATIONS BETWEEN OTTOMANS, HABSBURGS AND
HUNGARIANS – DOCUMENTS AND STUDIES.

A budai beglerbégek, mint az Oszmán Birodalom legfontosabb magyarországi tisztségviselői, kulcsszerepet játszottak a szultán északnyugati külpolitikájának irányításában. Amellett, hogy – mint rendszeren – ellátták a Habsburg udvarral és a magyarországi főméltóságokkal való kapcsolattartás feladatait, az 1620-as években ők voltak megbízva a két birodalom közötti békeszerződés megújításával is. Bethlen Gábor erdélyi fejedelemmel való együttműködésük révén kis mértékben még a harmincéves háború első szakaszába is bevonódtak. Ez a kötet a beglerbégek teljes fennmaradt levelezését tartalmazza Kádizáde Ali pasa 1616 végén bekövetkezett halálától egészen 1630 elejéig, Mürteza pasa mandátumának végéig. A korábbi pasalevelezés-kiadásokkal ellentétben a kötet nem csak a magyar nyelvű leveleket tartalmazza, hanem szerepelnek benne az oszmán török eredetiben, illetve olasz, német és latin fordításban fennmaradt iratok is, angol nyelvű tartalmi összefoglalásokkal. A kötet munkálataiban Kármán Gábor vezetésével Mahmut Halef Cevrioğlu, Dorogi Ilona, Fóti Miklós, Glück László, Marton Gellért Ernő és F. Molnár Mónika vett részt.

Research Centre for the Humanities,
Institute of History University of Szeged,
Faculty of Humanities and Social Sciences
ISBN: 978-963-416-333-6

724 oldal

Hermann Róbert (szerk.)

ÖSSZEESKÜVÉSI TEÓRIÁK
A MAGYAR TÖRTÉNELEMBEN

Vajon Mátyás király halálában felesége, Beatrix is szerepet játszott? Szapolyai vajda szándékosan „késett el” a mohácsi csatából? Lehet, hogy mégsem II. Lajost tették el Székesfehérváron, hanem valaki mást? Igaz, hogy a Habsburgok „ármánykodása” révén Görgei Artúrt gyermekkorában lecserélték egy kémre? Teleki Pál nem is öngyilkos lett 1941-ben, hanem megölték, majd megrendezték a helyszínt? Sőt, Teleki László és Széchenyi István halálánál is rejtegetik az igazságot?

Kérdések, melyekre teljes meggyőződéssel sokan igennel válaszolnak, és „valóságfeltáró” művek is napvilágot láttak róluk. A konteók népszerűsége az internet korában is nőtt, hiába ellenőrizhető már annyi minden egy kattintással. Honnan a siker? Az összeesküvéselméletek fontos építőköve a „tudományos bizonytalanság”, ha az akadémikus szakmában sincs konszenzus, vagy nem megfelelően találják az új eredményeket. Kell egy különös és megfejtésre váró forrás is, amely eltűnik, és utána keresni kell, akár évszázadokig. Mivel általában csak egyetlen félreértelmezhető leírás marad ránk, a fantáziálgatást nem befolyásolhatja a valódi szöveg.

Jelen kötet rangos történész, hadtörténész szerzői nem könnyű feladatra vállalkoztak: eseményeket, helyszíneket, „bizonyító” műveket tételesen, tudományos alapossággal megvizsgálják, hiteles történelmi adatokat használva. Még a legképtelenebb állításokat is górcső alá veszik, hogy megnyugtató választ kapjunk a fentebb felvetett kérdésekre.

Magyar Történelmi Társulat,
BTK Történettudományi Intéze
ISBN: 978-963-416-345-9

184 oldal

Századok-könyvek
(ISSN: 2498-8154)

Dobszay Tamás (szerk.)

MEGINT 'S MEGINT – SZÜNETLEN

Egy újabb Széchenyi-évforduló termése

A Magyar Történelmi Társulat és az Akadémia Történettudományi Bizottsága 2021 őszén Széchenyi István születésének 230. évfordulóján megemlékező konferenciát rendezett „a legnagyobb magyar” szellemi örökségének tiszteletére. Az évforduló alkalmat adott arra, hogy áttekintsük, hol is tart a Széchenyi-kutatás, az életmű vizsgálatában milyen új eredmények születtek az utóbbi években, és mely területeken milyen kutatások folynak.

A konferencia előadásai és jelen kötetünknek azok nyomán született tanulmányai témáik alapján két nagyobb egységbe rendeződtek. Az első egység dolgozatai Széchenyi személyes dokumentumainak kiadása és mélyelemzése eredményeiről adnak képet. „A legnagyobb magyar” levelezése és naplója, azok tüzetes elemzése a magánember vívódó egyéniségének értelmezéséhez, kapcsolatai jellegének megértéséhez visz közelebb. Kötetünk második egységének tanulmányai Széchenyi közéleti tevékenységét, reformprogramját, nemzeti közösségével és rangtársaival való politikai kapcsolatait vizsgálják, kitérnek nemcsak a reformkorban, hanem az első felelős minisztériumban és a döblingi visszavonultságában töltött időszakokra is.

Előadóink és szerzőink a tudományos közösség számos intézményét képviselik, az akadémiai-egyetemi és más intézmények munkatársainak részvétele mutatja a vizsgálatok sokszínűségét, jelzi Széchenyi munkásságának és személyiségének máig inspiráló hatását.

Századok-könyvek
(ISSN: 2498-8154)

Magyar Történelmi Társulat,
BTK Történettudományi Intéze
ISBN: 978-963-922-324-0

236 oldal

Farkas András

BUDAPEST – VARSÓ – PÁRIZS
AZ ANGYALFÖLDI NEJLONBORTÓL A BORDÓI ELEGANCIÁIG

Farkas András 1931. április 15-én született Debrecenben. Ötévesen szüleivel Budapestre költözött, ahol apja – aki korábban a debreceni Független Újság főszerkesztője volt – megalapította a Vidéki Napilapok Szindikátusát. Gyakorta a New York kávéházban étkeztek, megismer-tek számos író, újságíró, köztük Szép Ernőt és Heltai Jenőt. Farkas András kisebb-nagyobb kitérők után édes-anya nyomdokaiba lépett, s 1950-től újságíróként dolgozott az MTI külpolitikai szerkesztőségében. Itt találkozott a Franciaországból 1952-ben két hétre hazahívott, és 1955-ig itthon élő Gara Lászlóval. Szilvási Lajossal, az MTI belpolitikai tudósítójával és a fiatal filológus Hutterer Miklóssal együtt Farkas András Gara legszűkebb baráti köréhez tartozott. 1956. október 30-án elvállalta az Országos Nemzeti Forradalmi Bizottmány Függetlenség (később Magyar Függetlenség) című, hat számot megért politikai napilapjának főszerkesztését, majd december 8-án elhagyta Magyarországot: Csehszlovákián és Lengyelországon keresztül Párizsba ment, ahol felkereste Gara Lászlót. Féléves francia nyelvtanulás után saját kereskedelmi vállalkozásokba kezdett, főként a borászat és a fényképezés területén. 1990 óta évente Magyarországra látogat a családjával. Emlékirata a hibrid önéletrajzok típusába sorolható. Egyrészt beletartozik az önéletírás klasszikus hagyományába, mivel a 20. század több nagy hatású történelmi eseményének – Budapest ostroma, az 1956-os nyári egyiptomi és őszi magyarországi események, az 1968-as diáksztrájkok, a vasfüggöny leomlása – elbeszélésével bemutatja az írói személyiség alakulásának történetét. Emellett családtörténet, társadalom- és korrajz, de nem mentes a történelmi, politikai, kulturális kontextusok elemzésétől sem.

BTK Irodalomtudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-308-4

278 oldal + 28 oldal színes képmelléklet

Sorozaton kívüli kötetek
A BTK kiadásában megjelenő,
illetve különböző intézeteivel együttműködésben készített kötetek

B. Szabó János – Fodor Pál (szerk.)

ÚJ KORSZAK HATÁRÁN

AZ EURÓPAI ÁLLAMOK HADÜGYE ÉS HADSEREGEI A MOHÁCSI CSATA KORÁBAN. (MÁSODIK, BŐVÍTETT KIADÁS)

Ez a kötet a mohácsi csata egyetemes hadtörténeti összefüggéseinek jobb megértéséhez kíván fogódzókot nyújtani. Szakavatott szerzők segítségével a legfontosabb európai birodalmak és államok hadszervezeteit, hadseregeit és hadművészetét mutatja be abban a korban, amikor a szó szoros értelmében mindenkinek „váltania” kellett. Amikor a legfejlettebb szereplők is állandó lépéskényszerbe kerültek, és emiatt – meg nagyratörő céljaik megvalósítása érdekében – egyre hatékonyabban tárták fel és vették kézbe az elérhető anyagi és emberi erőforrásokat, hogy aztán azok mind nagyobb részét fordítsák a minden pénzt elnyelő, új típusú hadigépezetre, amellyel szakadatlan háborúikat vívták befolyásért, területért vagy éppen csak a megmaradásért. Az öt új cikkel kibővített kötet tanulmányai nagyjából azonos szerkezetben tárgyalják az egyes államok hadügyét. Mindegyik a hadi képesség szempontjából legfontosabb mutatók: a terület, a népesség és az állami bevételek bemutatásával kezdi, hogy a korszak szereplői egymással könnyebben összemérhetőek legyenek, s hogy ezekből az adatokból Mohács Magyarországának helyzete és esélyei is jobban kirajzolódjanak.

Mohács 1526–2026. Rekonstrukció és emlékezet
(ISSN: 2676-895X)

Bölcsészettudományi Kutatóközpont
ISBN: 978-963-416-334-3

380 oldal + 32 oldal színes képmelléklet

Fejérdy András – Wirthné Diera Bernadett (szerk.)

CÉLKERESZTBEN
MINDSZENTY JÓZSEF PERE
ÉS A SZOVJET BLOKK FŐPÁSZTORAINAK MEGHURCOLÁSA

A könyv tanulmányai elsőként adnak átfogó képet az olvasóknak magyar nyelven a kelet-közép-európai egyházi vezetők kommunista diktatúra idején elszenvedett meghurcolásáról.

Nagy erénye, hogy együtt szemléli a vasfüggöny által elzárt kelet-európai népek történelmét, és megmutatja azt a küzdelmet, amit ezen országok hívő polgárai és vallási vezetői folytattak azért, hogy több évszázados kapcsolatukat megőrizték az Apostoli Szentszékkal. A horvát Stepinac érseket és az ukrán Szlipij metropolitát közvetlenül a háború után ítélték el, és a görögkatolikus egyházzal szembeni fellépés során Romzsa Tódor munkácsi püspök meggyilkolására is hamar sor került. A román, albán, csehszlovákiai vagy lengyel főpapok sem kerülhették el az üldöztetést. Mind közül azonban Mindszenty József volt az első, akit bíborosként fogtak perbe, és ítélték életfogytig tartó rabságra. Személyes sorsa az egész világ figyelmét a térség egyházüldözésére irányította; alakja a meghurcolt főpásztorok és hívők szimbólumává vált – írja a kötetről Erdő Péter bíboros.

Bölcsészettudományi Kutatóközpont
- Nemzeti Emlékezet Bizottsága
ISBN: 978-963-416-316-9

585 oldal

Sorozaton kívüli kötetek
A BTK kiadásában megjelenő,
illetve különböző intézeteivel együttműködésben készített kötetek

Csikós Gábor - Horváth Gergely Krisztián (szerk.)

LEFOJTVA

URALOM, ALÁVETETTSÉG ÉS AUTONÓMIA A PÁRTÁLLAMBAN

(1957-1980).

(MAGYAR VIDÉK A 20. SZÁZADBAN, 7.)

Az 1956-os megtorlást követő két évtized a kommunista társadalom-átalakítási kísérlet legmélyebb változásokat előidéző időszaka. A magyar társadalom – különösen a vidék társadalma a kényszerkollektivizálást követően – a lefojtottság állapotában élt. A pártállam 1957-től újra kiépítette és megszilárdította hatalmi struktúráit, a nyílt ellenállás eleve reménytelen volt. A lefojtottság ugyanakkor nem azonos az apátiával, a vidék alávetett társadalma a lehetőségek határain belül megpróbálta érdekeit képviselni, életolehetőségeit bővíteni. Bár a küzdelem többnyire sikertelen maradt, a háztájizás, a téeszkek melléküzemágainak megteremtése, a hivatás magas szintű ismerete, egy-egy esetben az egyház érdekeinek karakteres képviselete is azt példázza, hogy még e lefojtottság állapotában is volt mód bizonyos fokú autonómia megőrzésére, olykor a mozgástér tágítására is.

Magyar vidék a 20. században
(ISSN: 2498-9118)

Bölcsészettudományi Kutatóközpont
- Nemzeti Emlékezet Bizottsága
ISBN: 978-963-416-287-2

577 oldal

Csikós Gábor

FORRÁSVIDÉKEK

VISSZAEMLEKEZÉSEK A 20. SZÁZADRA
(MAGYAR VIDÉK A 20. SZÁZADBAN, 8.)

A könyvben olvasható interjúk, visszaemlékezések a vidék társadalmának nézőpontjából mutatják be Magyarország 20. századi történelmét. Hogyan tekintettek vissza az emberek a második világháború helyi eseményeire? Miként élték meg a kollektivizálást? Milyen boldogulási lehetőségek adódtak számukra a szocializmusban? Az elbeszélések különös értékét az adja, hogy a megszólalók utolsó képviselői annak a nemzedéknek, amelynek tagjai nagyrészt még a hagyományos paraszti kultúra értékrendjében szocializálódtak, így a társadalmi változásokat is ebből a nézőpontból szemlélték. A kötet nem titkolt célja, hogy az ő megéléstörténeteik is kerüljenek bele a magyar társadalomtörténeti gondolkodásba.

Bölcsészettudományi Kutatóközpont
- Nemzeti Emlékezet Bizottsága
ISBN: 978-963-416-336-7

384 oldal

Magyar vidék a 20. században
(ISSN: 2498-9118)

Lipták Dániel – Richter Pál – Salamon Soma (szerk.)

AMERRE ÉN JÁROK

TANULMÁNYOK A 70 ÉVES PÁVAI ISTVÁN TISZTELETÉRE

Pávai István népzene kutató, egyetemi tanár (1951, Székelyudvarhely) tudományos munkásságában elsődlegesen Martin György népi tánczenére vonatkozó kezdeti kutatásait folytatta, és tárta fel összefüggésrendszerükben a táncokat kísérő zenék jellegzetességeit a magyar hagyományban, erőteljes interetnikus – főként román – és történeti kitekintéssel. Terepmunkái során több mint 500 órnyi – sok esetben unikális – felvételt készített. Komplex megközelítésen nyugvó gyűjtési módszertana, amely a korunk technikai vívmányai kínálta lehetőségeket megszemélyesen használja, a későbbi generációk, de a kortársak számára is példaértékű. Kutatási eredményeinek legfontosabb összegzése, a 2012-ben Kolozsvárt megjelent kötete, *Az erdélyi magyar népi tánczene* (angol nyelven 2020-ban adták ki) a magyar népzene kutatás nagy formátumú monográfiáinak sorát gyarapítja. Dialektológiai kutatásaiban pedig az egyes területek táncainak és népi tánczenéjének sajátosságait a nagytájak túlzottan általános és ezért sokszor nem értékelhető szintje helyett a közép- és kistájakra fókuszálva határozta meg – szintén iskolateremtő módon: bevonva a vizsgálatba nemcsak a zenei és táncfelvételeket, lejegyzéseket, hanem az adott területről felgyűjtött emlékeket, emlékezéseket, régi fényképek helyszíni digitalizálásával és az oral history módszerével. Az utóbbi években megjelent kiadványaival (*Jagamas János népzenei gyűjteménye*, 2014, *Magyarózd népzeneje*, 2015, *A Sóvidék népzeneje*, 2016, *Szenik Ilona népzenei gyűjteménye*, 2019) a folklóradatok adatbázis-szemléletű, komplex közreadását valósítja meg, amelyben az adott témához tartozó tényleges hang- és képfelvételek leíró adataikkal, járulékos dokumentációjukkal együtt megismerhetők, tanulmányozhatók.

BTK Zenetudományi Intézet
ISBN: 978-615-516-742-3

528 oldal

Sorozaton kívüli kötetek
A BTK kiadásában megjelenő,
illetve különböző intézeteivel együttműködésben készített kötetek

Dalos Anna (szerk.)

A 20-21. SZÁZADI MAGYAR ZENEI ARCHÍVUM TÍZ ÉVE

A Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézetének 20–21. Századi Magyar Zenei Archívuma 2012 júliusában alakult meg az MTA Lendület-pályázatának támogatásával. Az azóta eltelt tíz évben 20. századi magyar zeneszerzők, előadóművészek, zenetudósok és intézmények dokumentumaiból egy, a maga nemében egyedülálló óriásarchívum jött létre. Az Archívum nem csupán a kulturális örökség megőrzését, digitalizálását és kutathatóvá tételét biztosítja, de – az ott dolgozó tudományos munkatársak intenzív kutatásainak és sok-sok, magyar, angol és német nyelvű publikációjának, valamint számos, az Archívum által rendezett konferenciának, kiállításnak, hangversenynek és kerekasztal beszélgetésnek köszönhetően – jelentős mértékben ösztönzi is a 20. századi magyar zenei kutatásokat. E jubileumi kiadvány elsődleges célja, hogy betekintést nyújtson a 20–21. Századi Magyar Zenei Archívumban folyó munkákba. Egy-szerre szól a 20. századi magyar zene iránt érdeklődő tudósokhoz, a tágabb értelemben vett kutatói közösséghez és a nagyközönséghez.

BTK Zenetudományi Intézet
ISBN: 978-615-516-751-5

120 oldal + 16 oldal színes képmelléklet

Musicologia Hungarica
(ISSN: 007-2488)

Oszvárt Viktória

FRANCIA KAPCSOLAT

HARASZTI EMIL (1885–1958) PÁLYAKÉPE
(MUSICOLOGIA HUNGARICA, 2.)

A 20. század elején, az elsősorban német orientációjú magyar zeneéletben üdítően hatott a francia muzsika újdonságainak megismerése. Olykor azonban a francia művészet iránt érzett rokonszenv nemcsak zenei, de erőteljes politikai felhangokkal is bírt. Miként válhattak zenei jelenségek egy-egy közéleti vita vagy akár a propaganda eszközzé, és mi volt ennek az ára? Többek között e kérdés merülhet fel a Bartókkal való feszült viszonyáról elhíresült Haraszti Emil (1885–1958) pályaképének áttekintésekor. Haraszti működési területei – tanári, intézményvezetői, zenekritikusi és zene-történelmi tevékenysége – adalékokkal szolgálnak az ezekben az években még kevésbé fejlett magyar zene-történelmi írás módszertani preferenciáiról, a kutatás személyi feltételeiről és a forrásfeltárás helyzetének alakulásáról is.

Dalos Anna

KODÁLY ZOLTÁN, A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ELNÖKE
(1946-1949)
(MUSICOLOGIA HUNGARICA, 3.)

Bár a Magyar Tudományos Akadémia 1945 és 1949 közötti története, a szovjet mintára kikényszerített átalakítás folyamata már korábban felkeltette a kutatók érdeklődését, Kodály Zoltán épp ezen időszakra eső elnöki tevékenysége ez idáig nem került a vizsgálódások középpontjába. E kismonográfia – a Kodály-kutatásban mindeddig fel nem használt levéltári és sajtóforrásokra támaszkodva, Kodály elnöki beszédeit a kontextus ismeretében újraértelmezve – kísérel meg meghatározni a zeneszerző-népzene kutató elnök mozgásterét és helyét az Akadémia sorsát tekintve drámai történések alakulásában.

BTK Zenetudományi Intézet
ISBN: 978-615-516-746-1

44 oldal

Musicologia Hungarica
(ISSN: 007-2488)

Kusz Veronika

„MESTEREM EMLÉKÉNEK”

VÁZSONYI BÁLINT ÉS AZ ELSŐ DOHNÁNYI-MONOGRÁFIA.
(MUSICOLOGIA HUNGARICA, 4.)

Vázsonyi Bálint, a tehetséges ifjú zongorista és 56-os menekült, 1959-ben lett Dohnányi Ernő tanítványa Floridában. A nagy muzsikuskisugárzása olyan nagy hatással volt rá, hogy élete jelentős részét „mestere emlékének” szentelte – így szól 1971-es Dohnányi-életrajzának ajánlása is. Nála többet senki nem tett a második világháború után megvádolt és elhallgattatott zeneszerző rehabilitációjáért, monográfiája meghatározóan alakította az utókor Dohnányi-képét. A kötet keletkezése, számos problémája és fogadtatása ma már maga is a Dohnányi-recepció komplikált történetének lapjaira tartozik, de emellett a hazai zenei historiográfiának, valamint az 1960-as évek magyar kulturális politikájának is tanulságos fejezete.

**Gombocz Eszter – Pintér Csilla Mária – Vikárius, László
(szerk.)**

„KI VOLTÁL?”

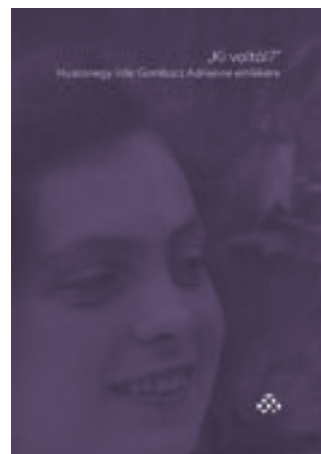
HUSZONEGY ÍRÁS GOMBOCZ ADRIENNE EMLÉKÉRE

Jelen visszaemlékezés-gyűjtemény a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézete 2021. július 2-án elhunyt munkatársának, Gombocz Adrienne-nek állít emléket, akinek élete a Zenetudományi Intézetével, azon belül mindenekelőtt a Bartók Archívumával a kezdetektől egybefonódott. Kedves személyisége, német-, francia- és angolnyelv- tudása, műveltsége nélkülözhetetlen volt a Bartók-kutatás magyarországi központja sokoldalú kapcsolatrendszerének működtetéséhez. Adrienne – ahogyan a kiváló ausztrál-angol Bartók-kutató, Malcolm Gillies írja – a „Bartók Archívum kivételes éthosát” nemcsak hogy meghatározta, de „harmóniájával és bájával személyében közvetítette”.

A kötet szerzői a legközelebbi családtagok mellett a Zenetudományi Intézet, elsősorban a Bartók Archívum egykori és jelenlegi munkatársai, valamint külföldi vendégkutatói. Az emlékező írások tartalmi íve az Archívum történetének egészét átfogja, méghozzá oly módon, hogy a benne szereplő kisesszék – szerzőik személyes hangján és egyéni nézőpontján keresztül – betekintést engednek e kivételes aurájú szellemi műhely mindennapi életébe.

BTK Zenetudományi Intézet
ISBN: 978-155-167-454-4

105 oldal

Sorozaton kívüli kötetek
A BTK kiadásában megjelenő,
illetve különböző intézeteivel együttműködésben készített kötetek

Ozsvárt Viktória (kiad.)

Ránki György
válogatott írásai

Ránki György (1907–1992) nevéhez a legtöbbször olyan kompozíciókat társítanak, mint a Pomádé király új ruhája, a Villa Negra románca vagy a Mekke Elek főcímzenéje. Pedig a zeneszerző több mint hat évtizedet átfogó életműve ennél jóval gazdagabb és összetettebb, ráadásul nemcsak zeneműveket, hanem változatos műfajú és tematikájú írásműveket is tartalmaz. Jelen kötet a zeneszerző közel száz írását és nyilatkozatát adja közre. Ezek között egyaránt található zenetörténeti témájú rádióelőadás, külföldi utazásokról írt beszámoló, a zeneszerzői pályára visszatekintő önvallomás, levél, sőt sokszor csipkelődő humorral megírt költemény is. A szövegek segítségével egyrészt Ránki zeneszerzői nézeteiről és rendkívül széles spektrumú érdeklődési köréről alkothatunk képet, másrészt az 1945 utáni bő négy évtized magyarországi zenei életének körvonalai és változásai rajzolódnak ki egy alkotóművész vállaltan szubjektív, ám éppen a személyes élményeknek köszönhetően mégis hiteles nézőpontjából.

Zeneszerzők szóban és írásban -
Dokumentumok a 20. századi magyar zene történetéhez
ISSN: 2939-6395

BTK Zenetudományi Intézet
- Editio Musica Budapest Zeneműkiadó
ISBN: 978-615-516-747-8

544 oldal

Sudár Balázs (szerk.)

DENTUMOGER II. TANULMÁNYOK A KORAI MAGYAR TÖRTÉNELEMBŐL
(FORRÁSOK ÉS TANULMÁNYOK, 7.)

A Dentumoger. Tanulmányok a korai magyar történelemről második kötete, elődjéhez hasonlóan, a korai magyar történelemmel valamilyen, látszólag akár nagyon távolinak tűnő módon összefüggő tanulmányokat tár az olvasó elé. A cél ezúttal is az, hogy történelmünk nehezen értelmezhető mozzanatait más, jobban megismerhető történelmi helyzetek segítségével világíthassuk meg. A figyelmünkre érdemes esetek száma persze végtelen, most kilenc tanulmányt adunk közre.

Bölcsészettudományi Kutatóközpont
ISBN: 978-963-416-303-9

228 oldal

BTK Magyar Östörténeti Kutatócsoport – Források és tanulmányok
(ISSN: 2732-1657)

B. Szabó János - Sudár Balázs:

AZ ÁRPÁD-HÁZ NYOMÁBAN
(Források és tanulmányok 5.)

utánnymás

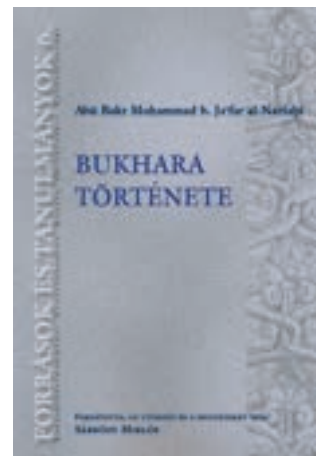
Sudár Balázst és B. Szabó Jánost szoros szakmai barátság és sok közös gondolkodás kapcsolja össze, nem meglepő hát, hogy egy idő után közös publikációkkal is a nyilvánosság elé léptek. Önálló és közös írásaikat ugyanaz a két dolog jellemzi: 1. az elődöknek járó köteles tisztelet mellett sem riadnak vissza a tudományos status quo, az évtizedeken át megingathatatlanak bizonyult paradigmák megkérdőjelezésétől; 2. a magyarok korai történetét visszahelyezik abba a keretbe, amelyben az egyedül értelmezhető: a lehető legszélesebb értelemben felfogott sztyeppetörténetbe. A téma természetéből kifolyólag nem állítható, hogy minden érintett problémát végérvényesen megoldottak volna, vagy hogy minden ötletük időtállóan bizonyul majd. Annál is kevésbé, mert ők maguk sem ezzel az igénnyel lépnek fel. Valójában a megközelítésmódjuk: a megcsontosodott tételek alapos körülményes vizsgálata, újragondolása, a bizonyítékok gondos mérlegelése, korábban elhanyagolt összefüggések figyelembevétele és számos új ötlet felvetése teszi írásaikat izgalmassá és megkerülhetlenné. Az a szemléletmód, mely szerint a magyarság korai története nem magyar belügy, hanem Eurázsia történetének szerves része és nemzetközileg releváns tudományos kérdés.

Abū Bakr Muhammad b. Jafar al-Naršahī:

BUKHARA TÖRTÉNETE
(Ford. Sárközy Miklós)
(Források és Tanulmányok 6.)

utánnymás

A lényegében ismeretlen életrajzú Abū Bakr Muhammad b. Jafar al-Naršahī a 10. század közepén arab nyelven írta meg szűkebb pátriájának, Bukharának és a Bukhara-óásznak a történetét. Az eredeti mű – amely a 7. század derekától a 10. század elejéig követte az eseményeket – elveszett, csak 12. századi, kisebb-nagyobb kiegészítésekkel ellátott, perzsa fordítása-átdolgozása maradt ránk.

A mű Közép-Ázsia kora középkori történetének egyik legfontosabb forrása, mert alig maradtak fenn e régióból a mongol kor előtt keletkezett várostörténeti vagy regionális krónikák. Ráadásul Naršahī alkotása egy paradigmaváltás korának a terméke, éppen azt az időszakot mutatja be, amikor a régi szogd világot az iszlám időszak váltja fel. E folyamat azonban nem csupán vallásváltással, hanem a kultúra átalakulásával és egyúttal az elit cseréjével is járt. Naršahī egyfelől ismeri a korábbi világot, és tekintélyes mennyiségű régi szogd legendát, mítoszt, kulturális hagyományt jegyez le. Másfelől Bukharát az iszlám világ középpontjába helyezi, egyfajta Bukhara-centrikus mikrotörténelmet alkot, amelyet azonban öszszeköt az egyetemes muszlim hagyományokkal is. (A mű első részletes elemzését egyébként az európai tudományos életben Vámbéry Ármin készítette el.)

Bukhara és környéke azonban az eurázsiai sztyeppe régió része is: az elbeszélte események így egyúttal a sztyeppe történetébe – a magyarok vándorlásának tágabban értelmezett hátterébe – is bepillantást engednek, s jól mutatják a letelepült városlakók és a nomádok sokrétű kapcsolatait. Mindez pedig számunkra sem tanulság nélkül való.

Bölcsészettudományi Kutatóközpont
ISBN: 978-963-416-277-3

216 oldal

BTK Magyar Östörténeti Kutatócsoport – Források és tanulmányok
(ISSN: 2732-1657)

Bollók Ádám – B. Szabó János

A CSÁSZÁR ÉS ÁRPÁD NÉPE

A KORAI MAGYAR TÖRTÉNELEM LEGFONTOSABB

10. SZÁZADI BIZÁNCI FORRÁSÁRÓL

(FORRÁSOK ÉS TANULMÁNYOK, 8.)

A 9. és 10. századi magyar történet fő kortárs írott forrása a *De administrando imperio* néven ismert bizánci összeállítás. Jelen kötet ennek magyarokkal kapcsolatos adatait vizsgálja történeti megközelítésből, a nemzetközi kutatásban az elmúlt évtizedekben elért újabb eredményekre építve. A szerzők a szövegben megőrzött adatokat a forrás keletkezésének egykori, 10. századi környezetébe ágyazva kísérik meg értelmezni, figyelmet fordítva a szöveg összeállítóit vezető szempontokra és az általuk követett munkamódszerre is. Emellett kiemelten foglalkoznak a 9-10. századi magyar történeletről megőrzött elbeszélés sztyepei párhuzamainak felderítésével és bemutatásával, hogy ezáltal a korabeli, valós kulturális közegébe visszaillesztve értelmezhetőek a konstantinápolyi udvarban lejegyzett történések. A kötet ezáltal a korai magyar történet egyik meghatározó szakaszának új, elsősorban az egykorú írott forrásokra szorosan támaszkodó interpretációját nyújtja.

Sudár Balázs (szerk.)

GÜL BABA
EGY TÖRÖK DERVIS A MAGYAR VÉGEKEN

Gül baba a magyar és a török közös múlt különleges alakja. Az oszmán időkben élt, egy olyan korban, amikor a két nép kapcsolata a legkevésbé sem volt barátságos. A szent életű dervis a hódító hadsereg szellemi vezetői közé tartozott, és a legkevésbé sem volt a magyarok vagy éppen a béke barátja, ellenkezőleg: a legendák szerint számos szultán hódító hadjárataiban vett részt. Életéről keveset tudunk, de a Rózsa-domb tövében épült rendház a hódoltság legjelentősebb derviskolostorává vált. Gül baba azon kevés hódoltsági személy közé tartozott, akinek az emléke túlélte a török időket, sírjához, ha nem is sűrűn, de folyamatosan zarándokoltak. Kultusza a 19. században kapott újra szárnyra, meglepő módon Magyarországon. A kedvelt sétahellyé váló sírkápolna, a szárba szökkenő magyar-török barátság, az orientalizmus divatja, továbbá az a tény, hogy Gül baba nem katona volt, ahhoz vezettek, hogy ő lett a magyarok számára a pozitív török-magyar kapcsolatok megtestesítője. Így alakult ki a békés öreg rózsakertész története, ami a magyar közönség számára Huszka Jenő operettje és a Gábor deák című film révén lett népszerű. E képzeletbeli figura talál most vissza saját valóságához, a hódoltság korához, a bektasi dervisrendhez, és marad egyúttal a török-magyar kapcsolatok szimbóluma, amelyet a türbének és környékének közös, török-magyar felújítása is kifejez.

Budapesti Történeti Múzeum
BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-310-7

182 oldal

Sorozaton kívüli kötetek
A BTK kiadásában megjelenő,
illetve különböző intézeteivel együttműködésben készített kötetek

Attila Zsoldos

THE GOLDEN BULL OF HUNGARY
(ARPADIANA, 9.)

Promulgated by Andrew II of Hungary 800 years ago, the Golden Bull (1222) is the best known but also most misunderstood medieval Hungarian document. The book analyses the reform policies that served as the background to the Golden Bull, the circumstances of the bull's conception, the events leading to its renewal in 1231, and the consequences of that revision. Finally, the afterlife of the Golden Bull in the medieval period is explored.

Attila Zsoldos is a member of the Hungarian Academy of Sciences. He works at the Institute of History of the Research Centre for the Humanities (Budapest, Hungary). His main fields of interest are the social and political history and the institutions of 11–14th-century Hungary.

A 800 évvel ezelőtt II. András által kihirdetett Aranybulla (1222) a legismertebb, de egyben a leginkább félreértett középkori magyar dokumentum. A kötet szerzője elemzi az Aranybulla háttéréül szolgáló reformpolitikát, a bulla megszületésének körülményeit, az 1231-es megújításához vezető eseményeket és a felülvizsgálat következményeit, végül az Aranybulla középkori utóéletét vizsgálja.

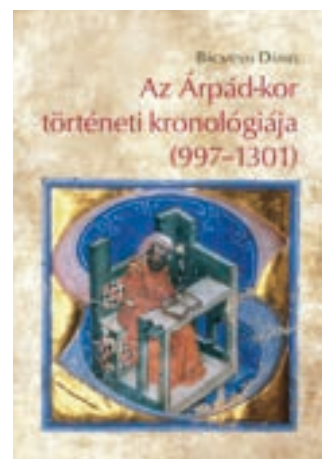
Arpadiana
(ISSN: 2677-0881)

Bölcsészettudományi Kutatóközpont
ISBN: 978-963-416-305-3

260 oldal

Bácsatyai Dániel

AZ ÁRPÁD-KOR TÖRTÉNETI KRONOLÓGIÁJA (997-1301)
(ÁRPADIANA, 10.)

Az Árpád-kori Magyarország legújabb, szövegében felfrissített és bővített történeti kronológiája azoknak kínál gyors tájékozódási lehetőséget, akik nemcsak arra kíváncsiak, hogy egy-egy esemény mikor történt a magyar államiség első három évszázadában, hanem arra is, hogy a modern történetírás milyen források alapján fogalmazza meg állításait a történések keltezésére vonatkozóan, és miképpen rekonstruálja a régmúlt szövetét. A kézikönyv használója az Árpád-kori politikatörténet vázát tartja tehát a kezében, amelynek az a küldetése, hogy megkönnyítse a gyakran csak fáradságos munkával előkereshető külföldi és hazai keletkezésű kútfők ellenőrzését, legyenek azok elbeszélő források (évkönyvek, krónikák, geszták, szentéletrajzok) vagy éppen oklevelek.

Bölcsészettudományi Kutatóközpont
ISBN: 978-963-416-351-0

338 oldal

Arpadiana
(ISSN: 2677-0881)

Fajta Anita

NYELV SZAVAK NÉLKÜL

A PROTESTÁNS MISZTIKA MAGYAR MEGSZÓLALÁSAI
A 17. SZÁZAD VÉGÉN

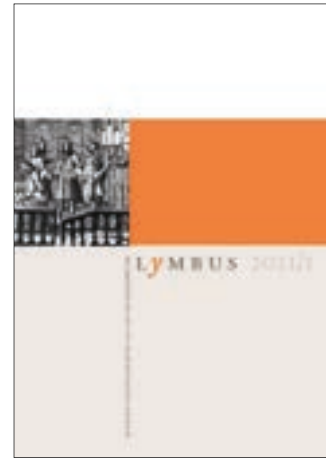
Az imádkozás évszázadokat átívelő rítus, amely minden vallásos ember életének része – de milyen szavakkal fohászokdta a 17. század magyarjai? Ebbe is betekintést nyújt ez a kötet, amely két, 17. század végi magyar imádságoskönyv-fordítást vizsgál. Huszti Szabó István Paradicsomkertecskéjét (1698) és Szenci Fekete István Lelki nyugosztaló órákját (1680 körül) az köti össze, hogy mindkét munka népszerű, 17. századi német nyelvű kegyességi prózát ültet át magyar nyelvre. A német források szerzőire jellemző, hogy nagyon egyéni nyelvet hoztak létre, amelybe a reformáció előtti misztikus szerzők szókincsét is beépítették, ezért is különösen izgalmas annak vizsgálata, hogy a magyar fordítók ezt hogyan ültették át saját nyelvükre. A monográfia, amellet hogy a művek szélesebb szöveg- és eszmevilágát is bemutatja, azok szoros olvasására is törekszik. Összességében is áttekintést ad a 17. századi magyarországi fordításirodalomról és az azokban megfogalmazott kritikai reflexiókról, majd ennek tükrében is vizsgálja a két részletesen elemzett művet. Ez már csak azért is fontos, mivel korábban a kora újkori magyar irodalom kutatásában a németről magyarra fordított kegyességi próza eddig igen kevés figyelmet kapott. A kötet mindazok számára izgalmas olvasmány lehet, akiket érdekel az imádság kora újkori története vagy a fordítás mesterségének több száz évvel ezelőtti gyakorlata.

LYMBUS
2021/1-2.

Főszerk. Ujváry Gábor. Szerk. Szabó András Péter

MAGYARSÁGTUDOMÁNYI FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

A Lymbus Magyarisztudományi Forrásközlemények a magyar történettudomány egyik legjelentősebb forrásközlő folyóirata. Idei, két részben megjelenő kötet a magyar történelemnek és művelődéstörténetnek a késő középkortól a rendszerváltásig tartó fél évezredéből vountat fel bevezető tanulmányokkal ellátott forrásokat. Idei, több mint 1300 oldal terjedelmű, 41 közleményt tartalmazó számunkban éppúgy olvashatunk Oláh Miklós esztergomi érsek Jagelló-kori formuláskönyvéről, az 1634/1635. évi soproni országgyűlés résztvevőiről, mint Dósa Elek reformkori csehországi tanulmányútjáról, vagy éppen a Dániába érkező magyar 56-os menekültekről.

Bölcsészettudományi Kutatóközpont

I. köt. 676 oldal
II. köt. 636 oldal

Lymbus Évkönyvek
(ISSN: 0865-0632)

Orgona Angelika

AZ AMERIKAI GRÓFNÉ

SZÁPÁRYAK ÉS SZÉCHÉNYIEK EMLÉKEI

THE AMERICAN COUNTESS

MEMORIES OF THE SZÁPÁRY AND SZÉCHÉNYI FAMILIES

utánnymás

Emlékek... Luxusvillák és kastélyok. Dollárkirálynők és arisztokraták. Álomesküvő Amerikában és háború Európában. Briliánsok és fekete himlő. Riviéra és Trianon. Sztárok a filmvászonon és rabok a lágerben. Elásott kincsek és titkos üzenetek. Olimpiák és titkosszolgálatok. Emlékek... Szépapák festővászon. Szépanyák megsárgult albumokban. Királyi oklevelek. Testvéri üzenetek. Politikusok iratai. Sportolók aktái. Családi kincsek. Nemzeti kincsek.

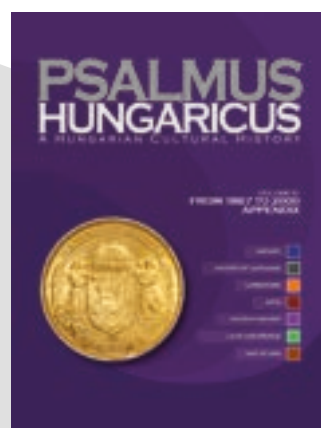
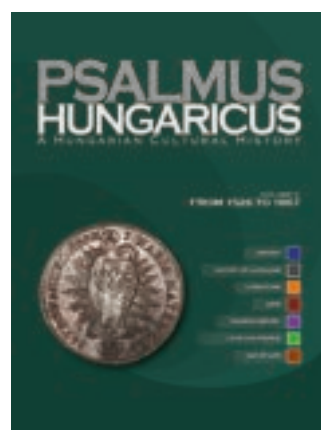
A kötet elsőként mutatja be a 2017-ben a Magyar Nemzeti Múzeumba került Szápáry-Széchenyi családi emléktanyagot. A kiemelkedő történeti-művészettörténeti értékű, 18-20. századi, többek között festményeket, fényképalbumokat és egy unikális dokumentumgyűjteményt is magába foglaló családi hagyaték a New York melletti Pound Ridge-ből, a család egykori otthonából került Budapestre.

PSALMUS HUNGARICUS
A HUNGARIAN CULTURAL HISTORY, I-III.

Psalmus Hungaricus is a three-volume synthesis of Hungarian cultural history presented by the Research Centre for the Humanities of the Loránd Eötvös Research Network in Budapest. It is the most comprehensive overview of the Hungarian past ever published in English. Authors and editors include the most prominent experts of their fields. The work embraces the entire history of the Hungarian nation and state from the earliest beginnings to the end of the twentieth century targeting both scholars and the general public. Cultural history is interpreted in the broadest possible meaning of the concept encompassing the artistic, economic, literary, political, social political milieu of Hungarian civilization. Accordingly, the nine chronological chapters cover political, social and economic history, history of the language, arts and literature, folk beliefs, religions and churches, physical and political geography, science, technology, manners, everyday life of their respective time periods.

ISBN - szedd össze a borítókról

Bölcsészettudományi Kutatóközpont

I. kötet: ISBN 978-963-416-356-5

II. kötet: ISBN 978-963-416-357-2

III. kötet: ISBN 978-963-416-358-9

I. kötet: 412 oldal

II. kötet: 568 oldal

III. kötet: 812 oldal

A BTK kiadásában megjelenő,
illetve különböző intézeteivel
együttműködésben készített
kötetek

VILÁGTÖRTÉNET
2022/1-4. SZÁM

BTK Történettudományi Intézet
ISSN: 0083-6265

A számok tartalma a következő linken elérhető:
<https://tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/vilagtortenet>

TÖRTÉNELMI SZEMLE
2022/1-3. SZÁM

BTK Történettudományi Intézet
ISSN: 0040-9634

A számok tartalma a következő linken elérhető:
<https://tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/tortenelmi-szemle>

HUNGARIAN HISTORICAL REVIEW
2022/1-3. SZÁM
(MEDIÉVAL ECONOMIC HISTORY)

BTK Történettudományi Intézet
ISSN: 2063-8647

HELIKON
2021/3-4. ÉS 2022/1-2. SZÁM

BTK Irodalomtudományi Intézet
ISSN: 0017-999X

A számok tartalma a következő linken részben elérhető:
<https://iti.btk.mta.hu/hu/szerkesztosegek/helikon>

Folyóiratok
A BTK Irodalomtudományi Intézet folyóiratai

MAGYAR KÖNYVSZEMLE
2021/3-4. ÉS 2022/1-2. SZÁM

BTK - OSZK
ISSN: 0025-0171

A számok tartalma a következő linken részben elérhető:
<http://epa.oszk.hu/html/vgi/boritolapuj.phtml?id=00021>

Folyóiratok
A BTK Irodalomtudományi Intézet folyóiratai

A Literatura 1974-ben, Sőtér István főszerkesztésében, Béládi Miklós felelős szerkesztésével negyedéves folyóiratként indult, s főként az irodalmi modernség, a 20. századi magyar irodalom kérdéseinek vizsgálatát és az irodalomelméleti tájékozódást tekintette feladatának, s az 1971-ben megszűntetett Kritika szellemiségét kívánta továbbvinni. 1985-től, amikor Bodnár György lett a főszerkesztő és Pomogáts Béla a felelős szerkesztő, a folyóirat profilja módosult: nagyobb hangsúly esett a 20. századi magyar irodalomtörténet hagyományainak és megítélésének felülvizsgálatára. 1990-ben Pomogáts Béla lett a lap főszerkesztője és Kulcsár Szabó Ernő a felelős szerkesztője. A Literatura profilja jelentősen változott, irodalomelméleti folyóirat kívánt lenni, s ezzel olyan útra lépett, aminek Magyarországon nem volt előzménye, hagyománya. 2000-től Veres András a felelős szerkesztő, 2006-tól főszerkesztő és Bezeczký Gábor a felelős szerkesztő. A Literatura szerkesztésében Kálmán C. György, Szolláth Dávid és Z. Varga Zoltán működik közre. Az irodalomelméleti profil fenntartása mellett a lap helyet ad irodalomszociológiai, művelődéstörténeti és más rokenterületeket képviselő tanulmányoknak is. Elsősorban a legkiválóbb pályakezdők számára tartja fenn a „Műhely” rovatot, s igyekszik bemutatni a különféle magyarországi műhelyeket, iskolákat.

BTK Irodalomtudományi Intézet
ISSN: 0133-2368

Letölthető teljes lapszámok:
<http://www.balassikiado.hu/bb/net/literatura/>

Folyóiratok
A BTK Irodalomtudományi Intézet folyóiratai

Umemura Yuko - Wintermante Péter (szerk.)

TRIANON ÉS A JAPÁN DIPLOMÁCIA
MAGYAR VONATKOZÁSÚ JAPÁN DIPLOMÁCIAI DOKUMENTUMOK,
1914-1923

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-349-7

Koloh Gábor (szerk.)

„A PUSZTULÁS ÚTJÁN HALADNAK”
BARANYAI LEKÉSZEK EGYKEJELENTÉSEI (1934)

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-352-7

Bollók Ádám - B. Szabó János

A CSÁSZÁR ÉS ÁRPÁD NÉPE
A KORAI MAGYAR TÖRTÉNELEM
LEGFONTOSABB 10. SZÁZADI
BIZÁNCI FORRÁSÁRÓL.

BTK
ISBN: 978-963-416-341-1

Murber Ibolya

NYUGAT-MAGYARORSZÁGTÓL BURGENLANDIG,
1918-1924.
HATÁRTÖRTÉNETEK AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ UTÁN.

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-340-4

Weisz Boglárka (szerk.)

*FORRÁSOK A MAGYAR KIRÁLYSÁG KERESKEDELEMTÖRTÉNETÉHEZ I.
BELKERESKEDELEM (1192-1437)*

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-320-6

Weisz Boglárka (szerk.)

*FORRÁSOK A MAGYAR KIRÁLYSÁG KERESKEDELEMTÖRTÉNETÉHEZ II.
KÜLKERESKEDELEM (1259-1437)*

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-321-3

Révész Tamás

*NEM AKARTAK KATONÁT LÁTNI?
A MAGYAR ÁLLAM ÉS HADSEREGE 1918-
1919-BEN*

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-331-2

Koloh Gábor

*„SZÁNTANI LEHET, DE VETNI NEM MU-
SZÁJ”
AZ ORMÁNSÁGI EGYKÉZÉS TÖRTÉNETEI
(1790-1941)*

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-353-4

A 2022-ben megjelent E-könyvek

Gál Judit

DALMÁCIA HELYE AZ ÁRPÁD-KORI MAGYAR KIRÁLYSÁGBAN
A MAGYAR KIRÁLYI HATALOMGYAKORLÁS DALMÁCIAI JELLEMZŐI

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-325-1

Csaplár-Degovics Krisztián

„NEKÜNK NINCSENEK GYARMATAINK ÉS HÓDÍTÁSI SZÁNDÉKAINK”
MAGYAR RÉSZVÉTEL A MONARCHIA GYARMATOSÍTÁSI TÖREKVÉSEIBEN
A BALKÁNON (1867-1914)

BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-335-0

Neumann Tibor

REGISTRUM PROVENTUUM REGNI HUNGARIAE
A MAGYAR KIRÁLYSÁG KINCSTARTÓJÁNAK SZÁMADÁSKÖNYVE
(1494-1495)

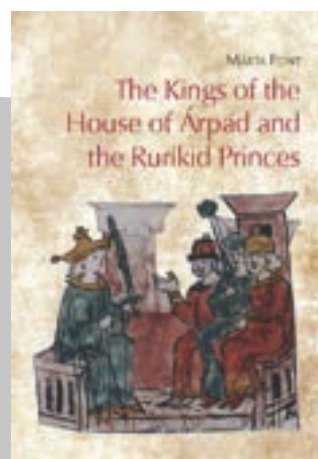
BTK Történettudományi Intézet
ISBN: 978-963-416-330-5

Márta Font

*THE KINGS OF THE HOUSE OF ÁRPÁD
AND THE RURIKID PRINCES COOPERATION
AND CONFLICT IN MEDIEVAL HUNGARY
AND KIEVAN RUS'*

BTK
ISBN: 978-963-416-322-0

A 2022-ben megjelent E-könyvek

Dániel Bagi

DIVISIO REGNI

THE TERRITORIAL DIVISIONS, POWER STRUGGLES, AND DYNASTIC HISTORIOGRAPHY OF THE ÁRPÁDS OF 11TH- AND EARLY 12TH-CENTURY HUNGARY, WITH COMPARATIVE STUDIES OF THE PIASTS OF POLAND AND THE PŘEMYSLIDS OF BOHEMIA

BTK

ISBN: 978-963-416-323-7

Báling Péter

AZ ÁRPÁD-HÁZ HATALMI KAPCSOLATRENDSZEREI

ROKONOK, BARÁTOK ÉS DINASZTIKUS KONFLIKTUS KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN A 11. SZÁZADBAN ÉS A 12. SZÁZAD ELEJÉN

BTK

ISBN: 978-963-416-326-8

Boglárka Weisz

*MARKETS AND STAPLES IN THE
MIEVIAL HUNGARIAN KINGDOM*

BTK

ISBN: 978-963-416-328-2

Mikó Gábor

*A KÖZÉPKORI MAGYAR KIRÁLYSÁG TÖRVÉNYEI
ÉS A CORPUS JURIS HUNGARICI*

BTK

ISBN: 978-963-416-329-9

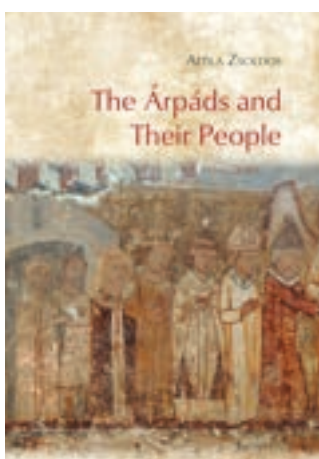
A 2022-ben megjelent E-könyvek

Judit Gál

*DALMATIA AND THE EXERCISE OF ROYAL AUTHORITY
IN THE ÁRPÁD-ERA KINGDOM OF HUNGARY*

BTK
ISBN: 978-963-416-324-4

Zsoldos Attila

*THE ÁRPÁDS AND THEIR PEOPLE – AN INTRODUCTION TO THE
HISTORY OF HUNGARY FROM CCA. 900 TO 1301.*

BTK
ISBN: 978-963-416-327-5

Dalos Anna

*TUDÓS NŐ A HORTHY-KORSZAKBAN
PRAHÁCS MARGIT (1893-1974)*

BTK Zenetudományi Intézet
ISBN: 978-615-516-748-5

Kusz Veronika

*„MESTEREM EMLÉKÉNEK”
VÁZSONYI BÁLINT ÉS AZ ELSŐ DOHNÁ-
NYI-MONOGRÁFIA*

BTK Zenetudományi Intézet
ISBN: 978-615-516-752-2

A 2022-ben megjelent E-könyvek

